

מחברת ברכות - ז

מסכת ברכות פרק ז

(מה,א) משנה: שלשה שאכלו כאחת, חייבין לזמן. אכל דמאי, ומעשר ראשון שנטלה תרומתו, מעשר שני והקדש שנפדו, והשמש שאכל כזית, והכותי - מזמנין עליו. אכל טבל, ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו, והשמש שאכל פחות מכזית, והנכרי - אין מזמנין עליו. נשים ועבדים וקטנים, אין מזמנין עליהן. עד כמה מזמנין? עד כזית. **ר' יהודה** אומר: עד כביצה

גמרא: זמנא הני מילי? אמר **רב אסי:** דאמר קרא: (תהלים לד) "גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו!" <<**רבי אבהו** אמר: מהכא: (דברים לב) "כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו!"

אמר **רב חנן בר אבא:** מנין לעונה אמן, שלא יגביה קולו יותר מן המברך? שנאמר: "גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו!"

אמר **ר' שמעון בן פזי:** מנין שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא? שנאמר: (שמות יט) "משה ידבר והאלהים יעננו בקול" - שאין תלמוד לומר "בקול" - ומה תלמוד לומר "בקול"? בקולו של משה! תניא נמי הכי: אין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא. ואם אי אפשר למתרגם להגביה קולו כנגד הקורא, ימעך הקורא קולו ויקרא

אתמר: שנים שאכלו כאחת, פליגי **רב ורבי יוחנן** - חד אמר: אם רצו לזמן, מזמנין - וחד אמר: אם רצו לזמן, אין מזמנין {תנן: שלשה שאכלו כאחת, חייבין לזמן - שלשה אין, שנים לא?!} אהתם חובה - הכא רשות!

{תא שמע: שלשה שאכלו כאחת, חייבין לזמן¹, ואין רשאי ליחלק - שלשה אין, שנים לא?!} אשאני התם, דקבעו להו בחובה מעיקרא!

{תא שמע: השמש שהיה משמש על השנים, הרי זה אוכל עמהם, אף על פי שלא נתנו לו רשות. היה משמש על השלשה, הרי זה אינו אוכל עמהם אלא אם כן נתנו לו רשות?!} אשאני התם **(מה,ב)** דניחא להו דמקבע להו בחובה!

1 כד לפננו, אבל במשנה לא גורסים "חייבין לזמן", אלא רק "אין רשאי ליחלק", וכן בכ"י כאן ליכא

מחברת ברכות - ז

{תא שמע: נשים מזמנות לעצמן, ועבדים מזמנים לעצמן. נשים ועבדים וקטנים, אם רצו לזמן, אין מזמנין ~ והא מאה נשי כתרי גברי דמיין, וקתני: נשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנין לעצמן?!
אשאני התם, דאיכא דעות! {אי הכי, אימא סיפא: נשים ועבדים, אם רצו לזמן, אין מזמנין - אמאי לא? והא איכא דעות! אשאני התם, משום פריצותא!

^ תסתיים דרב הוא? דאמר אם רצו לזמן, אין מזמנין! דאמר **רב דימי בר יוסף** אמר **רב**: שלשה שאכלו כאחת, ויצא אחד מהם לשוק, קוראין לו ומזמנין עליו - טעמא דקוראין לו - הא לא קוראין לו, לא! אשאני התם, דאקבעו להו בחובה מעיקרא! |אלא תסתיים דר' יוחנן הוא, דאמר: אם רצו לזמן, אין מזמנין! דאמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: שנים שאכלו כאחת, אחד מהן יוצא בברכת חבירו ~ והוינן בה: ;מאי קא משמע לן?! תנינא: שמע ולא ענה, יצא! ~ ואמר **רבי זירא**: לומר, שאין ברכת הזימון ביניהם - תסתיים!

{אמר ליה **רבא בר רב הונא לרב הונא**: והא רבנן דאתו ממערבא אמרי: אם רצו לזמן, מזמנין! ~מאי? לאו דשמיע להו מר' יוחנן? כלא! דשמיע להו מרב, מקמי דנחית לבבל!

גופא: אמר **רב דימי בר יוסף** אמר **רב**: שלשה שאכלו כאחת, ויצא אחד מהם לשוק, קוראין לו ומזמנין עליו - אמר **אביי**: והוא דקרו ליה ועני! אמר **מר זוטרא**: ולא אמרן אלא בשלשה, אבל בעשרה, עד דנייתי! {מתקיף לה **רב אשי**: אדרבה! איפכא מסתברא! תשעה, נראין כעשרה - שנים, אין נראין כשלשה!

והלכתא כמר זוטרא ;מאי טעמא? כיון דבעי לאדכורי שם שמים, בציר מעשרה לאו אורח ארעא!

אמר **אביי**: נקיטינן: שנים שאכלו כאחת, מצוה ליחלק. תניא נמי הכי: שנים שאכלו כאחת, מצוה ליחלק. במה דברים אמורים? כששניהם סופרים - אבל אחד סופר ואחד בור, סופר מברך ובור יוצא

אמר **רבא**: הא מילתא, אמריתא אנא, ואיתמרה משמיה **דרבי זירא** כוותי: שלשה שאכלו כאחת - אחד מפסיק לשנים, ואין שנים

מחברת ברכות - ז

מפסיקין לאחד {ולא?! והא רב פפא אפסיק ליה לאבא מר בריה,
איהו וחד?! אשאני רב פפא, דלפנים משורת הדין הוא דעבד!

יהודה בר מרימר ומר בר רב אשי ורב אחא מדפתי כרכי ריפתא
בהדי הדדי. לא הוה בהו חד דהוה מופלג מחבריה לברוכי להו.
אמרי: הא דתנן: שלשה שאכלו כאחת, חייבין לזמן - הני מילי
היכא דאיכא אדם גדול - אבל היכא דכי הדדי ניהו, חלוק
ברכות עדיף! בריך איניש לנפשיה. אתו לקמיה ד**מרימר**. אמר
להו: ידי ברכה יצאתם - ידי זימון לא יצאתם! וכי תימרו: ניהדר
ונזמן - אין זימון למפרע!

גבא ומצאן כשהן מברכים, מהו אומר אחריהם? **ארב זביד** אמר:
"ברוך ומבורך"; **רב פפא** אמר: עונה "אמן". ולא פליגי - הא
דאשכחינהו דקא אמרי "נברך", והא דאשכחינהו דקא אמרי
"ברוך". אשכחינהו דקא אמרי "נברך", אומר: "ברוך ומבורך" -
אשכחינהו דקא אמרי "ברוך", עונה "אמן"!

תני חדא: העונה "אמן" אחר ברכותיו, הרי זה משובח. ותניא
אידך: הרי זה מגונה?! אלא קשיא! - הא ב"בונה ירושלים", הא
בשאר ברכות. **אביי** עני ליה בקלא, כי היכי דלשמעו פועלים,
וליקומו דהטוב והמטיב לאו דאורייתא. **רב אשי** עני ליה בלחישא,
כי היכי דלא נזלזלו בהטוב והמטיב

(מו,א) ר' זירא חלש. על לגביה ר' אבהו קביל עליה: "אי מתפח
קטינא חריך שקי, עבידנא יומא טבא לרבנן!" אתפת. עבד
סעודתא לכולהו רבנן. כי מטא למשרי, אמר ליה לר' זירא: לישרי
לן מר! אמר ליה: גלא סבר לה מר להא דר' **יוחנן**, דאמר: בעל
הבית בוצע?! שרא להו. כי מטא לברוכי, אמר ליה: נברך לן מר!
אמר ליה: גלא סבר לה מר להא דר' **הונא דמן בבב**, דאמר:
בוצע מברך?! %וואיהו, כמאן סבירא ליה? כי הא דאמר ר' **יוחנן**
משום ר' **שמעון בן יוחי**: בעל הבית בוצע ואורח מברך - בעל

מחברת ברכות - ז

הבית בוצע, כדי שיבצע בעין יפה, ואורח מברך, כדי שיברך בעל הבית!

מאי מברך? <"יהי רצון שלא יבוש בעל הבית בעולם הזה, ולא יכלם לעולם הבא" ורבי מוסיף בה דברים: "ויצלח מאד בכל נכסיו, ויהיו נכסיו ונכסיו מוצלחים וקרובים לעיר, ואל ישלוט שטן לא במעשי ידיו ולא במעשי ידיו, ואל יזדקר³ לא לפניו ולא לפנינו שום דבר הרהור חטא ועבירה ועון מעתה ועד עולם"

עד היכן ברכת הזמון? **ארב נחמן** אמר: עד "נברך" <**ארב ששת** אמר: עד "הזן"

נימא כתנאי! דתני חדא: ברכת המזון שנים ושלושה, ותניא אידך: שלשה וארבעה ~ סברוה: דכולי עלמא "הטוב והמטיב" לאו דאורייתא היא - מאי? לאו בהא קמיפלגי: מאן דאמר שתיים ושלוש קסבר עד "הזן", ומאן דאמר שלש וארבע קסבר עד "נברך"! <לא! רב נחמן מתרץ לטעמיה ורב ששת מתרץ לטעמיה - רב נחמן מתרץ לטעמיה: דכולי עלמא עד "נברך" - מאן דאמר: שלש וארבע, שפיר - ומאן דאמר: שתיים ושלוש, אמר לך: הכא בברכת פועלים עסקינן! דאמר מר: פותח ב"הזן", וכולל "בונה ירושלים" בברכת הארץ; רב ששת מתרץ לטעמיה: דכולי עלמא עד "הזן" - מאן דאמר: שתיים ושלוש, שפיר - ומאן דאמר: שלש וארבע, קסבר "הטוב והמטיב" דאורייתא היא!

אמר **רב יוסף**: תדע ד"הטוב והמטיב" לאו דאורייתא, שהרי פועלים עוקרים אותה!

אמר **רב יצחק בר שמואל בר מרתא** משמיה **דרב**: תדע ד"הטוב והמטיב" לאו דאורייתא, שהרי פותח בה ב"ברוך" ואין חותם בה ב"ברוך"! כדתניא: כל הברכות כולן, פותח בהן ב"ברוך" וחותם בהן ב"ברוך", חוץ מברכת הפירות, וברכת המצות, וברכה הסמוכה לחברתה, וברכה אחרונה שבקריאת שמע. יש מהן שפותח בהן בברוך ואין חותם בברוך, (**מו,ב**) ויש מהן שחותם בהן בברוך ואין פותח בברוך - ו"הטוב והמטיב" פותח ב"ברוך" ואין חותם ב"ברוך" - מכלל דברכה בפני עצמה היא!

מחברת ברכות - ז

ואמר **רב נחמן בר יצחק**: תדע ד"הטוב והמטיב" לאו דאורייתא, שהרי עוקרין אותה בבית האבל! כדתניא: מה הם אומרים בבית האבל? "ברוך הטוב והמטיב!" **ר' עקיבא** אומר: "ברוך דיין האמת!" <הטוב והמטיב אין, דיין אמת לא?! - אלא אימא: אף הטוב והמטיב!"

מר זוטרא איקלע לבי **רב אשי**. איתרע ביה מלתא. פתח ובריך: "... הטוב והמטיב, אל אמת, דיין אמת, שופט בצדק, לוקח במשפט, ושליט בעולמו לעשות בו כרצונו, כי כל דרכיו משפט. שהכל שלו, ואנחנו עמו ועבדיו. ובכל אנחנו חייבים להודות לו ולברכו. גודר פרצות בישראל, הוא יגדור את הפרצה הזאת בישראל לחיים"

להיכן הוא חוזר? **ארב זביד** משמיה **דאביי** אמר: חוזר לראש.
<**אורבנן** אמר: למקום שפסק #והלכתא: למקום שפסק#

אמר ליה ריש גלותא **לרב ששת**: אף על גב דרבנן קשישי אתון, פרסאי בצרכי סעודה בקיאי מינייכו! בזמן שהן שתי מטות, גדול מסב בראש ושני לו למעלה הימנו. ובזמן שהם שלש, גדול מסב באמצע, שני לו למעלה הימנו, שלישי לו למטה הימנו. אמר ליה: &וְכִי בְעִי אֶשְׁתַּעֲוִי בְהַדְיָה, מתריץ תרוצי ויתבי ומשתעי בהדיה?! <אמר ליה: שאני פרסאי, דמחוי ליה במחוג!

&מִים ראשונים, מהיכן מתחילין? <אמר ליה: מן הגדול! &ישב גדול וישמור ידיו עד שנוטלין כולן?! <אמר ליה: לאלתר מייתו תכא קמיה! &מִים אחרונים, מהיכן מתחילין? <אמר ליה: מן הקטן! &וגדול יתיב וידיו מזהמות עד שנוטלין כולן?! <אמר ליה: לא מסלקי תכא מקמיה עד דנמטי מיא לגביה!

אמר **רב ששת**: אנא מתניתא ידענא, דתניא: כיצד סדר הסבה? בזמן שהן שתי מטות, גדול מסב בראש, ושני לו למטה הימנו; בזמן שהן שלש מטות, גדול מסב בראש, שני לו למעלה הימנו, שלישי לו למטה הימנו. מים הראשונים, מתחילין מן הגדול. מים אחרונים, בזמן שהם חמשה, מתחילין מן הגדול. ובזמן שהם מאה, מתחילין מן הקטן עד שמגיעים אצל חמשה, וחוזרין ומתחילין מן הגדול. ולמקום שמים אחרונים חוזרין, לשם ברכה

מחברת ברכות - ז

חוזרת #מסייע ליה לרב, דאמר ר' **חייא בר אשי** אמר **רב**: כל הנוטל ידיו באחרונה תחלה, הוא מזומן לברכה #
רב ורבי חייא הוו יתבי בסעודתא קמיה דרבי. אמר ליה רבי לרב: "קום! משי ידך!" חזייה דקא מרתת. אמר ליה: "בר פחתי! עיין בברכת מזונא" קאמר לך!"

תנו רבנן: אין מכבדין, לא בדרכים ולא בגשרים, (**מזא**) ולא בידיים מזוהמות

רבין ואבבי הוו קא אזלי באורחא. קדמיה חמריה דרבין לדאבבי, ולא אמר ליה "ניזיל מר!" אמר: מדסליק האי מרבנן ממערבא, גס ליה דעתיה! כי מטא לפתחא דבי כנישתא, אמר ליה: "ניעל מר!" אמר ליה: "וועד השתא לאו "מר" אנא?!" <אמר ליה: הכי אמר **רבי יוחנן**: אין מכבדין אלא בפתח שיש בה מזוזה #דאית בה מזוזה אין, דלית בה מזוזה לא?! - אלא מעתה: בית הכנסת ובית המדרש, דלית בהו מזוזה, הכי נמי דאין מכבדין! - אלא אימא: בפתח הראוי למזוזה! #

אמר **רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת** משמיה **דרב**: אין המסובין רשאין לאכול כלום עד שיטעום הבוצע. יתיב **רב ספרא** וקאמר: "לטעום" איתמר! ;למאי נפקא מינה? <שחייב אדם לומר בלשון רבו!

תנו רבנן: שנים ממתניין זה לזה בקערה - שלשה, אין ממתניין. הבוצע, הוא פושט ידו תחלה. ואם בא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול הימנו, הרשות בידו

רבה בר בר חנה הוה עסיק ליה לבריה בי **רב שמואל בר רב קטינא**. קדים ויתיב וקמתני ליה לבריה: אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיכלה "אמן" מפי העונים. **רב חסדא** אמר מפי רוב העונים. אמר ליה **רמי בר חמא**: ;למאי שנא רובא, דאכתי לא כליא ברכה - מיעוטא נמי לא כליא ברכה?! אמר ליה: שאני אומר: כל העונה אמן יותר מדאי, אינו אלא טועה!

תנו רבנן: אין עונין, לא אמן חטופה, ולא אמן קטופה, ולא אמן יתומה. ולא יזרוק ברכה מפיו. **בן עזאי** אומר: כל העונה אמן

מחברת ברכות - ז

יתומה, יהיו בניו יתומים; חטופה, יתחטפו ימיו; קטופה, יתקטפו ימיו. וכל המאריך באמן, מאריכין לו ימיו ושנותיו

רב ושמואל הוּו יתבי בסעודתא. אתא **רב שימי בר חייא**. הוּו קמסרהב ואכיל. אמר ליה **רב**: זמה דעתך? לאיצטרופי בהדן? אנן אכילנא לן! אמר ליה **שמואל**: אלו מייתו לי ארדיליא, וגוזליא לאבא, מי לא אכלינן?!

תלמידי **דרב** הוּו יתבי בסעודתא. על **רב אחא**. אמרי: אתא גברא רבא, דמברך לן! אמר להו: מי סבריתו דגדול מברך?! עיקר שבסעודה מברך! #והלכתא: גדול מברך, אף על גב דאתא לבסוף#

אכל דמאי ... מזמנין עליו -- {הא לא חזי ליה?! אכיון דאי בעי, מפקר להו לנכסיה והוי עני, וחזי ליה! דתנן: מאכילין את העניים דמאי, ואת האכסניא דמאי #ואמר **רב הונא**: תנא: **בית שמאי** אומרים: אין מאכילין את העניים ואת האכסניא דמאי#

מעשר ראשון שנטלה תרומתו -- {פשיטא! אלא צריכא אלא שהקדימו בשבלים, והפריש ממנו תרומת מעשר, ולא הפריש ממנו תרומה גדולה, וכדר' אבהו! דאמר ר' אבהו אמר **ריש לקיש**: מעשר ראשון שהקדימו בשבלים, פטור מתרומה גדולה, שנאמר: (במדבר יח) "והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר" - "מעשר מן המעשר" אמרתי לך, ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר! {אמר ליה **רב פפא לאביי**: אי הכי, אפילו הקדימו בכרי נמי?! אמר ליה: עליך אמר קרא: (**מזב**) (במדבר יח) "מכל מעשרותיכם תרימו!" {ומה ראית?! אהאי אידגן, והאי לא אידגן!

מעשר שני והקדש שנפדו -- {פשיטא! אהכא במה עסקינן? כגון שנתן את הקרן ולא נתן את החומש! והא קמשמע לן דאין חומש מעכב!

השמש שאכל כזית -- {פשיטא! כמהו דתימא? שמש לא קבע - קמשמע לן!

והכותי מזמנין עליו -- {אמאי?! לא יהא אלא עם הארץ, ותניא: אין מזמנין על עם הארץ?! **אביי** אמר: בכותי חבר! <<**רבא** אמר:

מחברת ברכות - ז

אפילו תימא בכותי עם הארץ - והכא בעם הארץ דרבנן, דפליגי עליה דר' מאיר עסקינן! דתניא: איזהו עם הארץ? כל שאינו אוכל חוליו בטהרה, דברי ר' מאיר. **וחכמים** אומרים: כל שאינו מעשר פירותיו כראוי - והני כותאי, עשורי מעשרי כדחזי, דבמאי דכתיב באורייתא מזהר זהירי, דאמר מר: כל מצוה שהחזיקו בה כותים, הרבה מדקדקין בה יותר מישראל

תנו רבנן: איזהו עם הארץ? כל שאינו קורא קריאת שמע ערבית ושחרית, דברי ר' אליעזר. **רבי יהושע** אומר: כל שאינו מניח תפילין. **בן עזאי** אומר: כל שאין לו ציצית בבגדו. ר' נתן אומר: כל שאין מזוזה על פתחו. ר' נתן בר יוסף אומר: כל שיש לו בנים ואינו מגדלם לתלמוד תורה. **אחרים** אומרים: אפילו קרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים, הרי זה עם הארץ #אמר ר' הונא: הלכה כאחרים#

רמי בר חמא לא אזמין עליה דרב מנשיא בר תחליפא, דתני ספרא וספרי והלכתא. כי נח נפשיה דרמי בר חמא, אמר רבא: לא נח נפשיה דרמי בר חמא אלא דלא אזמין ארב מנשיא בר תחליפא! הוה תניא: **אחרים** אומרים: אפילו קרא ושנה ולא שמש תלמידי חכמים, הרי זה עם הארץ! אשאני רב מנשיא בר תחליפא, דמשמע להו לרבנן, ורמי בר חמא הוא דלא דק אבתריה. לשנא אחרינא: דשמע שמעתתא מפומייהו דרבנן וגריס להו, כצורבא מרבנן דמי

אכל טבל ... אין מזמנין עליו -- {טבל, פשיטא! לא! צריכא בטבל טבול מדרבנן! ה'היכי דמי? אבעציץ שאינו נקוב! ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו -- {פשיטא! לא! צריכא כגון שהקדימו בכרי! - מהו דתימא? כדאמר ליה רב פפא לאביי - קמשמע לן כדשני ליה!

ומעשר שני והקדש שלא נפדו -- {פשיטא! לא! צריכא שנפדו, ולא נפדו כהלכתן! מעשר שני, כגון שפדאו על גבי אסימון - ורחמנא אמר: (דברים יד) "וצרת הכסף בידך" - כסף שיש עליו צורה; הקדש, שחללו על גבי קרקע, ולא פדאו בכסף - ורחמנא אמר: (ויקרא כז) "ונתן הכסף וקם לו"

מחברת ברכות - ז

והשמש שאכל פחות מכזית -- {פשיטא! אאידי דתנא רישא
"כזית", תנא סיפא "פחות מכזית"

והנכרי, אין מזמנין עליו -- {פשיטא! אהכא במאי עסקינן? בגר
שמל ולא טבל! דאמר **רבי זירא** אמר **ר' יוחנן**: לעולם אינו גר עד
שימול ויטבול! וכמה דלא טבל, נכרי הוא!

נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן -- אמר **רבי יוסי**: קטן
המוטל בעריסה, מזמנין עליו {והא תנן: נשים ועבדים וקטנים, אין
מזמנין עליהם?! אהוא דאמר כרבי יהושע בן לוי, דאמר **רבי**
יהושע בן לוי: אף על פי שאמרו: קטן המוטל בעריסה אין מזמנין
עליו - אבל עושין אותו סניף לעשרה! ואמר **רבי יהושע בן לוי**:
תשעה ועבד, מצטרפין!

{מיתיבי: מעשה **ברבי אליעזר**, שנכנס לבית הכנסת, ולא מצא
עשרה, ושחרר עבדו והשלימו לעשרה - שחרר אין, לא שחרר,
לא?! אתרי אצטריכו - שחרר חד ונפיק בחד!

{והיכי עביד הכי? והאמר **רב יהודה**: כל המשחרר עבדו, עובר
בעשה, שנאמר: (ויקרא כה) "לעולם בהם תעבודו"! כלדבר מצוה
שאני! {מצוה הבאה בעבירה היא?! **אמרו** דרבים שאני!

ואמר **רבי יהושע בן לוי**: לעולם ישכים אדם לבית הכנסת, כדי
שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים! שאפילו מאה באים אחריו,
קבל עליו שכר כולם! #שכר כולם, סלקא דעתך?! - אלא אימא:
נותנין לו שכר כנגד כולם! #

אמר **רב הונא**: תשעה וארון מצטרפין. אמר ליה **רב נחמן**: ווארון
גברא הוא?! ~אלא אמר **רב הונא**: תשעה נראין כעשרה
מצטרפין. אמרי לה: כי מכנפי, ואמרי לה: כי מבדרי

אמר **רבי אמאי**: שנים ושבת מצטרפין. אמר ליה **רב נחמן**: וישובת
גברא הוא?! ~אלא אמר **רבי אמאי**: שני תלמידי חכמים המחדדין
זה את זה בהלכה מצטרפין. מחוי **רב חסדא**: כגון אנא ורב ששת!
מחוי **רב ששת**: כגון אנא ורב חסדא!

אמר **ר' יוחנן**: קטן פורח, מזמנין עליו. תנא נמי הכי: קטן שהביא
שתי שערות, מזמנין עליו - ושלא הביא שתי שערות, אין מזמנין
עליו. ואין מדקדקין בקטן ~הא גופא קשיא: אמרת: הביא שתי

מחברת ברכות - ז

שערות, אין - לא הביא, לא. והדר תני: אין מדקדקין בקטן!?! -
לאתויי מאי? - לאו (מח,א) לאתויי קטן פורח!

ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, אלא כי הא דאמר **רב נחמן**:
קטן היודע למי מברכין, מזמנין עליו

אביי ורבה הוו יתבי קמיה דרבה. אמר להו רבה: למי מברכין?
אמרי ליה: לרחמנא! ורחמנא היכא יתיב? רבא אחוי לשמי טללא.
אביי נפק לברא אחוי כלפי שמיא. אמר להו רבה: תרוויכו, רבנן
הויתו! היינו דאמרי אינשי: "בוצין בוצין מקטפיה ידיע"

אמר ר' יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: תשעה
אכלו דגן, ואחד אכל ירק, מצטרפין. אמר ר' זירא: בעאי מיניה
מרב יהודה: שמנה מהו? שבעה מהו? אמר ליה: לא שנא! - ששה,
ודאי לא מיבעיא לי! אמר ליה **רבי ירמיה**: שפיר עבדת דלא
איבעיא לך?! - התם, טעמא מאי? משום דאיכא רובא! - הכא
נמי, איכא רובא! %ואיהו סבר: רובא דמינכר בעינן!

ינאי מלכא ומלכתא כריכו ריפתא בהדי הדדי. ומדקטל להו
לרבנן, לא הוה ליה איניש לברוכי להו. אמר לה לדביתהו: מאן
יהיב לן גברא דמברך לן? אמרה ליה: אשתבע לי, דאי מייתינא
לך גברא, דלא מצערת ליה. אשתבע לה. אייתיתיה לשמעון בן
שטח, אחוה. אותביה בין דידיה לדידה. אמר ליה: חזית כמה
יקרא עבדינא לך! אמר ליה: לאו את קא מוקרת לי, אלא
אורייתא היא דמוקרא לי, דכתיב: (משלי ד) "סלסלה ותרוממך
תכבדך כי תחבקנה". אמר לה: קא חזית דלא מקבל מרות! יהבו
ליה כסא לברוכי. אמר: היכי אבריך?! "ברוך שאכל ינאי וחביריו
משלו"?! שתייה להווא כסא. יהבו ליה כסא אחרינא, ובריך

אמר ר' **אבא בריה דרבי חייא בר אבא**: שמעון בן שטח, דעבד,
לגרמיה הוא דעבד! דהכי אמר ר' **חייא בר אבא** אמר ר' **יוחנן**:
לעולם אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כזית דגן

{מיתבי: **רבן שמעון בן גמליאל** אומר: עלה והסיב עמהם, אפילו
לא טבל עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת,
מצטרף?! <מצטרופי מצטרף, אבל להוציא את הרבים ידי חובתן,

מחברת ברכות - ז

עד שיאכל כזית דגן! איתמר נמי: אמר **רב חנא בר יהודה** משמיה **דרבא**: אפילו לא (**מח,ב**) טבל עמהם אלא בציר, ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת, מצטרף - ולהוציא את הרבים ידי חובתם, אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן

אמר רב **חנא בר יהודה** משמיה **דרבא**: הלכתא: אכל עלה ירק, ושתה כוס של יין, מצטרף - להוציא, אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן

אמר **רב נחמן**: משה תקן לישראל ברכת "הזן" בשעה שירד להם מן; יהושע תקן להם ברכת הארץ כיון שנכנסו לארץ; דוד ושלמה תקנו "בונה ירושלים"; דוד תקן "על ישראל עמך ועל ירושלים עירך" ושלמה תקן "על הבית הגדול והקדוש". "הטוב והמטיב" ביבנה תקנוה, כנגד הרוגי ביתר. דאמר **רב מתנא**: אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה, תקנו ביבנה "הטוב והמטיב" - הטוב, שלא הסריחו, והמטיב, שניתנו לקבורה

תנו רבנן: סדר ברכת המזון, כך היא: ברכה ראשונה, ברכת "הזן"; שניה, ברכת הארץ; שלישית, "בונה ירושלים"; רביעית, הטוב והמטיב. ובשבת מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה, ואומר קדושת היום באמצע. **רבי אליעזר** אומר: רצה לאומרה בנחמה, אומרה; בברכת הארץ, אומרה; בברכה שתקנו חכמים ביבנה, אומרה. **וחכמים** אומרים: אינו אומרה אלא בנחמה בלבד {חכמים היינו תנא קמא?! <איכא בינייהו דיעבד!

תנו רבנן: מנין לברכת המזון מן התורה? שנאמר: (דברים ח) "ואכלת ושבעת וברכת" - זו ברכת "הזן"; "את ה' אלהיך" - זו ברכת הזמון⁴; "על הארץ" - זו ברכת הארץ; "הטובה" - זו "בונה ירושלים" - וכן הוא אומר: (דברים ג) "ההר הטוב הזה והלבנון"; "אשר נתן לך" - זו הטוב והמטיב

אין לי אלא לאחריו - לפניו מנין? אמרת: קל וחומר: כשהוא שבע, מברך - כשהוא רעב, לא כל שכן! **רבי** אומר: אינו צריך - "ואכלת ושבעת וברכת", זו ברכת "הזן" - אבל ברכת הזמון, (תהלים לד) מ"גדלו לה' אתי" נפקא! "על הארץ" - זו ברכת

4 יש בזה גרסות שונות, עיין גר"א ועוד

מחברת ברכות - ז

הארץ; "הטובה" - זו "בונה ירושלים" - וכן הוא אומר: "ההר הטוב הזה והלבנון"; "הטוב והמטיב" ביבנה תקנוה. אין לי אלא לאחריו - לפניו מנין? תלמוד לומר: "אשר נתן לך" - משנתן לך

רבי יצחק אומר: אינו צריך - הרי הוא אומר: (שמות כג) "וברך את לחמך ואת מימך" - אל תקרי "ובירך" אלא "וברך" - ואימתי קרוי "לחם"? קודם שיאכלנו!

ר' נתן אומר: אינו צריך! - הרי הוא אומר: (שמואל א ט) "כבאכם העיר כן תמצאון אותו בטרם יעלה הבמתה לאכול כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הזבח אחרי כן יאכלו הקרואים"

#; וכל כך למה? אלפי שהנשים דברניות הן! <<**ושמואל** אמר: כדי להסתכל ביפיו של שאול, דכתיב: (שמואל א ט) "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" <<**ורבי יוחנן** אמר: לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא #

וואין לי אלא ברכת המזון - ברכת התורה מנין? אמר **ר' ישמעאל**: קל וחומר: על חיי שעה מברך - על חיי עולם הבא, לא כל שכן! <<**רבי חייא בר נחמני**, תלמידו של **רבי ישמעאל** אומר משום **רבי ישמעאל**: אינו צריך - הרי הוא אומר: (דברים ח) "על הארץ הטובה אשר נתן לך", ולהלן הוא אומר: (שמות כד) "ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם"

ר' מאיר אומר: מנין שכשם שמברך על הטובה, כך מברך על הרעה? תלמוד לומר: "אשר נתן לך ה' אלהיך" - דיינך בכל דין שדנדך, בין מדה טובה ובין מדה פורענות. **רבי יהודה בן בתירה** אומר: אינו צריך - הרי הוא אומר: "טובה" "הטובה" - "טובה", זו תורה, וכן הוא אומר: (משלי ד) "כי לקח טוב נתתי לכם"; "הטובה", זו בנין ירושלים, וכן הוא אומר: "ההר הטוב הזה והלבנון"

תניא: **רבי אליעזר** אומר: כל שלא אמר "ארץ חמדה טובה ורחבה" בברכת הארץ, ומלכות בית דוד ב"בונה ירושלים", לא יצא ידי חובתו. **נחום הזקן** אומר: צריך שיזכור בה ברית. **רבי יוסי** אומר: צריך שיזכור בה תורה. **פלימו** אומר: צריך שיקדים ברית לתורה, שזו נתנה בשלש בריתות (**מט,א**) וזו נתנה בשלש עשרה

בריתות. **ר' אבא** אומר: צריך שיאמר בה הודאה תחלה וסוף. והפוחת, לא יפחות מאחת, וכל הפוחת מאחת הרי זה מגונה. וכל החותם "מנחיל ארצות" בברכת הארץ, ו"מושיע את ישראל" בבונה ירושלים, הרי זה בור. וכל שאינו אומר ברית ותורה בברכת הארץ, ומלכות בית דוד בבונה ירושלים, לא יצא ידי חובתו. מסייע ליה לר' אילעא, דאמר **ר' אילעא** אמר **ר' יעקב בר אחא** משום **רבינו**: כל שלא אמר ברית ותורה בברכת הארץ, ומלכות בית דוד בבונה ירושלים, לא יצא ידי חובתו

פליגי בה **אבא יוסי בן דוסתאי ורבנן**: חד אמר: ה"טוב והמטיב" צריכה מלכות, וחד אמר: אינה צריכה מלכות. מאן דאמר צריכה מלכות, קסבר דרבנן. ומאן דאמר אינה צריכה מלכות, קסבר דאורייתא

תנו רבנן: גמהו חותם בבנין ירושלים? **אבא יוסי בר' יהודה** אומר: "מושיע ישראל" # "מושיע ישראל" אין - בנין ירושלים לא?! אלא אימא: אף "מושיע ישראל"#!

רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא. פתח בחדא וסיים בתרת. אמר **רב חסדא**: גבורתא למחתם בתרת? והתניא: **רבי** אומר: אין חותמין בשתיים!

גופא: **רבי** אומר: אין חותמין בשתיים -- {איתביה לוי לרבי: "על הארץ ועל המזון"?} <ארץ דמפקא מזון! {על הארץ ועל הפירות"?} <ארץ דמפקא פירות! {מקדש ישראל והזמנים"?} <אשראל דקדשינהו לזמנים! {מקדש ישראל וראשי חדשים"?} <אשראל דקדשינהו לראשי חדשים! {מקדש השבת וישראל והזמנים"?} <חוץ מזו! # וומאי שנא? אהכא חדא היא - התם תרת, כל חדא וחדא באפי נפשה!#

וטעמא מאי אין חותמין בשתיים? אלפי שאין עושין מצות חבילות חבילות!

גמאי הוי עלה? אמר **ר' ששת**: פתח ב"רחם על עמך ישראל", חותם ב"מושיע ישראל"; פתח ב"רחם על ירושלים" חותם ב"בונה ירושלים"! <**אורב נחמן** אמר: אפילו פתח ב"רחם על ישראל", חותם ב"בונה ירושלים", משום שנאמר: (תהלים קמז) "בונה

מחברת ברכות - ז

ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס" - אימתי בונה ירושלים ה'? בזמן שנדחי ישראל יכנס!

אמר ליה **רבי זירא לרב חסדא**: ניתי מר ונתני! אמר ליה: ;ברכת מזונא לא גמרינא, ותנויי מתנינא?! אמר ליה: ;מאי האי?! אמר ליה: דאקלעי לבי ריש גלותא, ובריכי ברכת מזונא, וזקפי **רב ששת** לקועיה עלי כחויא! ;ואמאי? <דלא אמרי לא ברית, ולא תורה, ולא מלכות! ;ואמאי לא אמרת? <כדרב חננאל אמר רב! דאמר **רב חננאל** אמר **רב**: לא אמר ברית ותורה ומלכות, יצא! - ברית, לפי שאינה בנשים; תורה ומלכות, לפי שאינן לא בנשים, ולא בעבדים! ;ואת שבקת כל הני תנאי ואמוראי ועבדת כרב?!

אמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: "הטוב והמטיב" צריכה מלכות {מאי קמשמע לן?! ;כל ברכה שאין בה מלכות לא שמה ברכה?! - והא אמר **ר' יוחנן** חדא זימנא?! <אמר **ר' זירא**: לומר, שצריכה שתי מלכיות, חדא דידה וחדא דבונה ירושלים! ;אי הכי, נבעי תלת: חדא דידה, וחדא דבונה ירושלים, וחדא דברכת הארץ?! ~אלא ברכת הארץ, מאי טעמא לא? משום דהויא לה ברכה הסמוכה לחברתה - בונה ירושלים נמי לא תבעי, דהויא לה ברכה הסמוכה לחברתה?! <הוא הדין דאפילו בונה ירושלים נמי לא בעיא! אלא איידי דאמר מלכות בית דוד, לאו אורח ארעא דלא אמר מלכות שמים! <<**רב פפא** אמר: הכי קאמר: צריכה שתי מלכיות לבר מדידה!

יתיב **רבי זירא** אחורי **דרב גידל**, ויתיב **רב גידל** קמיה **דרב הונא**, ויתיב וקאמר: טעה ולא הזכיר של שבת, אומר: "ברוך שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית ברוך מקדש השבת" אמר ליה: ;מאן אמרה? ארב!

הדר יתיב וקאמר: טעה ולא הזכיר של יום טוב, אומר: "ברוך שנתן ימים טובים לעמו ישראל לשמחה ולזכרון ברוך מקדש ישראל והזמנים". אמר ליה: ;מאן אמרה? ארב!

הדר יתיב וקאמר: טעה ולא הזכיר של ראש חודש, אומר: "ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון", ולא ידענא אי אמר בה

מחברת ברכות - ז

"שמחה", אי לא אמר בה "שמחה"; אי חתים בה, אי לא חתים בה; אי דידיה, אי דרביה

גידל בר מניומי הוה קאי קמיה **דרב נחמן**. טעה **רב נחמן (מט,ב)** והדר לרישא. אמר ליה: גמאי טעמא עביד מר הכי? אמר ליה: דאמר **רבי שילא** אמר **רב**: טעה, חוזר לראש! וְהוּא אמר **רב הונא** אמר **רב**: טעה, אומר: "ברוך שנתן"!? אמר ליה: לאו איתמר עלה: אמר **רב מנשיא בר תחליפא** אמר **רב**: לא שנו אלא שלא פתח ב"הטוב והמטיב" - אבל פתח ב"הטוב והמטיב", חוזר לראש!

אמר **רב אידי בר אבין** אמר **רב עמרם** אמר **רב נחמן** אמר **שמואל**: טעה ולא הזכיר של ראש חדש - בתפלה מחזירין אותו, בברכת המזון אין מחזירין אותו. אמר ליה **רב אבין לרב עמרם**: גמאי שנא תפלה ומאי שנא ברכת המזון?! אמר ליה: אף לדידי קשיא לי, ושאלתיה ל**רב נחמן**, ואמר לי: מיניה דמר שמואל לא שמיע לי, אלא נחזי אנן: תפלה, דחובה היא, מחזירין אותו - ברכת מזונא, דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל, אין מחזירין אותו! וְאֵלָּא מעתה: שבתות וימים טובים, דלא סגי דלא אכיל, הכי נמי, דאי טעי, הדר?! אמר ליה: אין! דאמר **רבי שילא** אמר **רב**: טעה, חוזר לראש! וְהוּא אמר **רב הונא** אמר **רב**: טעה, אומר "ברוך שנתן"!? כלאו איתמר עלה: לא שנו אלא שלא פתח ב"הטוב והמטיב" - אבל פתח ב"הטוב והמטיב", חוזר לראש!

עד כמה מזמנין? עד כזית. ר' יהודה אומר: עד כביצה --
{למימרא דרבי מאיר חשיב ליה כזית ורבי יהודה כביצה?! והא איפכא שמעינן להו! דתנן: וכן מי שיצא מירושלים, ונזכר שהיה בידו בשר קדש - אם עבר צופים, שורפו במקומו - ואם לאו, חוזר ושורפו לפני הבירה מעצי המערכה געד כמה הם חוזרים? **רבי מאיר** אומר: זה וזה בכביצה. ו**רבי יהודה** אומר: זה וזה בכזית!
<אמר **רבי יוחנן**: מוחלפת השיטה! >> **אביי** אמר: לעולם לא תיפוּד! הכא בקראי פליגי: ר' מאיר סבר: "ואכלת" - זו אכילה; "ושבעת" - זו שתיה - ואכילה בכזית. ורבי יהודה סבר: "ואכלת ושבעת" - אכילה שיש בה שביעה - ואיזו? זו כביצה; התם בסברא פליגי: ר' מאיר סבר: חזרתו כטומאתו - מה טומאתו, בכביצה - אף חזרתו, בכביצה! ור' יהודה סבר: חזרתו כאיסורו - מה איסורו, בכזית - אף חזרתו, בכזית!

משנה: כיצד מזמנין? בשלשה אומר: "נברך"; בשלשה והוא אומר: "ברכו"; בעשרה אומר: "נברך אלהינו"; בעשרה והוא אומר: "ברכו" - אחד עשרה ואחד עשרה רבוא; במאה הוא אומר: "נברך ה' אלהינו"; במאה והוא אומר: "ברכו"; ובאלף הוא אומר: "נברך לה' אלהינו אלהי ישראל"; באלף והוא אומר: "ברכו"; ברבוא אומר: "נברך לה' אלהינו אלהי ישראל אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו"; ברבוא והוא אומר: "ברכו". כענין שהוא מברך, כך עונים אחריו: "ברוך ה' אלהינו אלהי ישראל אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו". **ר' יוסי הגלילי** אומר: לפי רוב הקהל הם מברכים, שנאמר: (תהלים סח) "במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל". אמר **ר' עקיבא**: מה מצינו בבית הכנסת, אחד מרובים ואחד מועטים, אומר: "ברכו את ה' ". **רבי ישמעאל** אומר: "ברכו את ה' המבורך"

גמרא: אמר **שמואל**: לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל {תנן: בשלשה והוא, אומר: "ברכו"!?! <אימא: (נא) אַף "ברכו" - ומכל מקום, "נברך" עדיף! דאמר **רב אדא בר אהבה**: אמרי **בי רב**: תנינא: ששה נחלקין עד עשרה - אי אמרת בשלמא, "נברך" עדיף, משום הכי נחלקין - אלא אי אמרת: "ברכו" עדיף, אמאי נחלקין?! אלא לאו שמע מינה: נברך עדיף! - שמע מינה! תניא נמי הכי: בין שאמר "ברכו" בין שאמר "נברך", אין תופסין אותו על כך. והנקדנין תופסין אותו על כך. ומברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא אם לאו. כיצד? **רבי** אומר: "ובטובו", הרי זה תלמיד חכם - "ומטובו", הרי זה בור

{אמר ליה **אביי לרב דימי**: והכתיב: (שמואל ב ז) "ומברכתך יברך בית עבדך לעולם"!?! <בשאלה שאני! {בשאלה נמי, הכתיב: (תהלים פא) "הרחב פיך ואמלאהו"!?! <אהוא בדברי תורה כתיב!

תניא: **רבי** אומר: "בטובו חיינו", הרי זה תלמיד חכם; "חיים", הרי זה בור. **נהרבלאי** מתני איפכא #ולית הלכתא כנהרבלאי#

אמר **רבי יוחנן**: "נברך שאכלנו משלו", הרי זה תלמיד חכם - "למי שאכלנו משלו", הרי זה בור {אמר ליה **רב אחא בריה דרבא לרב אשי**: והא אמרינן: "למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים

מחברת ברכות - ז

האלו"?! <אמר ליה: התם מוכחא מילתא - מאן עביד ניסי?
קודשא בריך הוא!

אמר ר' יוחנן: "ברוך שאכלנו משלו", הרי זה תלמיד חכם - "על
המזון שאכלנו", הרי זה בור. אמר ר' הונא בריה דרב יהושע: לא
אמרן אלא בשלשה, דליכא שם שמים - אבל בעשרה, דאיכא שם
שמים, מוכחא מילתא! כדתנן: כענין שהוא מברך, כך עונין אחריו:
"ברוך ה' אלהי ישראל אלהי הצבאות יושב הכרובים על המזון
שאכלנו"

אחד עשרה ואחד עשרה רבוא -- {הא גופא קשיא: אמרת: "אחד
עשרה ואחד עשרה רבוא" - אלמא כי הדדי נינהו - והדר קתני:
"במאה אומר", "באלף אומר", "ברבוא אומר"?! <אמר רב יוסף:
לא קשיא - הא ר' יוסי הגלילי, הא ר' עקיבא! דתנן: ר' יוסי
הגלילי אומר: לפי רוב הקהל הם מברכין, שנאמר: (תהלים סח)
"במקהלות ברכו אלהים!"

אמר ר' עקיבא: מה מצינו בבית הכנסת, אחד מרובים ואחד
מועטים, אומר: "ברכו את ה' -- {ור' עקיבא, האי קרא דרבי
יוסי הגלילי, מאי עביד ליה?! <מיבעי ליה לכדתניא: היה ר' מאיר
אומר: מנין שאפילו עוברין שבמעיי אמן אמרו שירה על הים?
שנאמר: "במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל" %ואידך:
מ"מקור" נפקא! #אמר רבא: הלכה כר' עקיבא #

רבינא ורב חמא בר בוזי אקלעו לבי ריש גלותא. קם רב חמא וקא
מהדר אבי מאה. אמר ליה **רבינא**: לא צריכת! - הכי אמר **רבא**:
הלכה כר' עקיבא!

אמר **רבא**: כי אכלינן רפתא בי ריש גלותא, מברכינן תלתא
תלתא {וליברכו עשרה עשרה?! <שמע ריש גלותא ואיקפד!
{וניפקו בברכתא דריש גלותא?! <אידי דאושו כולי עלמא, לא
שמעי!

מחברת ברכות - ז

אמר **רבה תוספאה**: הני תלתא דכרכי רפתא בהדי הדדי, וקדים חד מינייהו ובריך לדעתיה, אינון נפקין בזמון דידיה - איהו לא נפיק בזמון דידהו, לפי שאין זמון למפרע

רבי ישמעאל אומר: "ברכו את ה' המבורך" -- **רפרס בר פפא** איקלע לבי כנישתא דאבי גיבר. קם קרא בספרא ואמר: "ברכו את ה' ", ואשתיק ולא אמר "המבורך". אוושו כולי עלמא: "ברכו את ה' המבורך". אמר **רבא**: פתיא אוכמא! בהדי פלוגתא, למה לך?! ועוד: הא נהוג עלמא כרבי ישמעאל!

משנה: שלשה שאכלו כאחת, אינן רשאים ליחלק. וכן ארבעה וכן חמשה. ששה נחלקין עד עשרה. ועשרה אין נחלקין עד עשרים. שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד - בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו, הרי אלו מצטרפין לזמון. ואם לאו, אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן

אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים, דברי ר' אליעזר.
וחכמים אומרים: מברכין

גמרא: {מאי קמשמע לך?! תנינא חדא זימנא: שלשה שאכלו כאחת, חייבין לזמן?! אהא קמשמע לך: כי הא דאמר **רבי אבא** אמר **שמואל**: שלשה שישבו לאכול כאחת, ועדיין לא אכלו, אינן רשאים ליחלק!

לישנא אחרינא: אמר **רבי אבא** אמר **שמואל**: הכי קתני: שלשה שישבו לאכול כאחת, אף על פי שכל אחד ואחד אוכל מככרו, אינן רשאים ליחלק

אי נמי, כי הא דרב הונא. דאמר **רב הונא**: שלשה שבאו משלשה חבורות, אינן רשאים ליחלק. אמר **רב חסדא**: והוא שבאו משלש חבורות של שלשה בני אדם. אמר **רבא**: (נ,ב) ולא אמרן אלא דלא אקדימו הנך ואזמון עלייהו בדוכתייהו - אבל אזמון עלייהו בדוכתייהו, פרח זימון מינייהו. אמר **רבא**: מנא אמינא לה? דתנן: מטה שנגנבה חציה או שאבדה חציה, או שחלקה אחין או שותפין, טהורה. החזירה, מקבלת טומאה מכאן ולהבא - מכאן

מחברת ברכות - ז

ולהבא, אין - למפרע, לא! - אלמא כיון דפלגוה, פרח לה טומאה מינה! - הכי נמי, כיון דאזמון עלייהו, פרח זימון מינייהו!

שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד - בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו, הרי אלו מצטרפין לזמון - ואם לאו, אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן -- תנא: אם יש שמש ביניהם, שמש מצרפן

אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים, דברי ר' אליעזר. **וחכמים** אומרים: מברכין -- תנו רבנן: יין, עד שלא נתן לתוכו מים אין מברכין עליו "בורא פרי הגפן" אלא "בורא פרי העץ", ונוטלין ממנו לידים - משנתן לתוכו מים, מברכין עליו "בורא פרי הגפן" ואין נוטלין ממנו לידים, דברי ר' אליעזר. **וחכמים** אומרים: בין כך ובין כך, מברכין עליו "בורא פרי הגפן", ואין נוטלין הימנו לידים

כמאן אזלא הא דאמר **שמואל**: עושה אדם כל צרכיו בפת? כמאן?! - כר' אליעזר!

אמר ר' **יוסי ברבי חנינא**: מודים חכמים לר' אליעזר בכוס של ברכה, שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים גמאי טעמא? **אמר רב אושעיא**: בעינן מצוה מן המובחר!

גורבנן, למאי חזי? **אמר ר' זירא**: חזי לקורייטי!

תנו רבנן: ארבעה דברים נאמרו בפת: אין מניחין בשר חי על הפת, ואין מעבירין כוס מלא על הפת, ואין זורקין את הפת, ואין סומכין את הקערה בפת

אמימר ומר זוטרא ורב אשי כרכו ריפתא בהדי הדדי. אייתי לקמייהו תמרין ורמוני. שקל מר זוטרא, פתק לקמיה דרב אשי דסתנא. אמר ליה: גלא סבר לה מר להא דתניא: אין זורקין את האוכלין?! >ההיא בפת תניא! >והתניא: כשם שאין זורקין את הפת, כך אין זורקין את האוכלין?! >אמר ליה: והתניא: אף על פי שאין זורקין את הפת, אבל זורקין את האוכלין! - אלא לא קשיא! - הא במידי דממאיס, הא במידי דלא ממאיס!

מחברת ברכות - ז

תנו רבנן: ממשיכין יין בצנורות לפני חתן ולפני כלה, וזורקין לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה, אבל לא בימות הגשמים. אבל לא גלוסקאות, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים

אמר ר' יהודה: שכח והכניס אוכלין לתוך פיו בלא ברכה, מסלקן לצד אחד ומברך

{תניא חדא: בולען, ותניא אידך: פולטן, ותניא אידך: מסלקן?!
כלא קשיא: הא דתניא בולען - במשקין; והא דתניא פולטן -
במידי דלא ממאיס; והא דתניא מסלקן - במידי דממאיס (נא,
א) {במידי דלא ממאיס נמי, לסלקינהו לצד אחד וליברך?!
אתרגמא רב יצחק קסקסאה קמיה דרבי יוסי בר אבין משמיה
דרבי יוחנן: משום שנאמר: (תהלים עא) "ימלא פי תהלתך"

בעו מיניה מרב חסדא: מי שאכל ושתה ולא ברך, מהו שיחזור ויברך? אמר להו: מי שאכל שום וריחו נודף, יחזור ויאכל שום אחר כדי שיהא ריחו נודף!?

אמר רבינא: הלכך אפילו גמר סעודתו, יחזור ויברך, דתניא: טבל ועלה, אומר בעלייתו: "ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה" #ולא היא! התם, מעיקרא גברא לא חזי - הכא, מעיקרא גברא חזי, והואיל ואידחי, אידחי! #

תנו רבנן: אספרגוס - יפה ללב וטוב לעינים, וכל שכן לבני מעים. והרגיל בו, יפה לכל גופו. והמשתכר הימנו, קשה לכל גופו

{מדקתני: יפה ללב, מכלל דבחמרא עסקינן, וקתני: וכל שכן לבני מעים - והתניא: ללע"ט⁵ יפה, לרמ"ת⁶ קשה?! <כי תניא ההיא במיושן! כדתנן: "קונם יין שאני טועם, שהיין קשה לבני מעים!" אמרו לו: "והלא מיושן יפה הוא לבני מעים!?" ושתק - אסור בחדש ומותר במיושן - שמע מינה!

תנו רבנן: ששה דברים נאמרו באספרגוס: אין שותין אותו אלא כשהוא חי ומלא, מקבלו בימין ושותהו בשמאל, ואין משיחין אחריו ואין מפסיקין בו, ואין מחזירין אותו אלא למי שנתנו לו,

5 לב עין טחול

6 ראש מעים תחתוניות

מחברת ברכות - ז

ורק אחריו, ואין סומכין אותו אלא במינו {והתניא: אין סומכין אותו אלא בפת!?! - לא קשיא! - הא בדחמרא, הא בדשכרא!
{תני חדא: ללע"ט יפה, לרמ"ת קשה. ותניא אידך: לרמ"ת יפה, ללע"ט קשה!?! - לא קשיא! - הא בדחמרא, הא בדשכרא!
{תני חדא: רק אחריו לוקה. ותניא אידך: לא רק אחריו, לוקה!?! - לא קשיא! - הא בדחמרא, הא בדשכרא!
אמר ר' **אשי**: השתא דאמרת לא רק אחריו לוקה - מימיו נזרקין, אפילו בפני המלך

אמר ר' **ישמעאל בן אלישע**: שלשה דברים סח לי סוריא, שר הפנים: אל תטול חלוקך בשחרית מיד השמש ותלבש; ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו; ואל תחזיר כוס אספרגוס אלא למי שנתנו לך, מפני שתכספית - ואמרי לה: אסתלגנית - של מלאכי חבלה מצפין לו לאדם, ואומרים: "אימתי יבא אדם לידי אחד מדברים הללו וילכד?"

אמר ר' **יהושע בן לוי**: שלשה דברים סח לי מלאך המות: אל תטול חלוקך שחרית מיד השמש ותלבש; ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו; ואל תעמוד לפני הנשים בשעה שחוזרות מן המת, מפני שאני מרקד ובא לפניהן, וחרבי בידי, ויש לי רשות לחבל. ואי פגע, מאי תקנתיה? לינשוף מדוכתיה ארבע אמות. אי איכא נהרא, ליעבריה, ואי איכא דרכא אחרינא, ליזיל בה, ואי איכא גודא, ליקו אחורא, ואי לא, ליהדר אפיה ולימא: (זכריה ג) "ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך הבוחר בירושלים הלוא זה אוד מוצל מאש" עד דחלפי מיניה

אמר ר' **זירא** אמר ר' **אבהו**, ואמרי לה: במתניתא תנא: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה: טעון הדחה, ושטיפה, חי, ומלא, עיטור, ועיטוף, נוטלו בשתי ידיו, ונותנו בימין, ומגביהו מן הקרקע טפת, ונותן עיניו בו, ויש אומרים: אף משגרו במתנה לאנשי ביתו. אמר ר' **יוחנן**: אנו אין לנו אלא ארבעה בלבד: הדחה, שטיפה, חי, ומלא

מחברת ברכות - ז

תנא: הדחה מבפנים ושטיפה מבחוץ. אמר ר' יוחנן: כל המברך על כוס מלא, נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר: (דברים לג) "ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה". ר' יוסי בר חנינא אומר: זוכה ונוחל שני עולמים, העולם הזה והעולם הבא

עיטור - רב יהודה מעטרהו בתלמידים. רב חסדא מעטר ליה בנטלי. אמר ר' חנן: ובחי. אמר רב ששת: ובברכת הארץ

עיטוף - רב פפא מעטף ויתיב. רב אסי פריס סודרא על רישיה נוטלו בשתי ידיו - אמר ר' חנינא בר פפא: מאי קראה? (תהלים קלד) "שאו ידיכם קדש וברכו את ה' "

ונותנו לימין - אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: ראשונים שאלו: שמאל, מהו שתסייע לימין? אמר רב אשי: הואיל וראשונים איבעיא להו ולא איפשט להו, (נא,ב) אנן נעבד לחומרא!

ומגביהו מן הקרקע טפח - אמר ר' אחא בר' חנינא: מאי קראה? (תהלים קטז) "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"

ונותן עיניו בו - כי היכי דלא ניסח דעתיה מיניה

ומשגרו לאנשי ביתו - במתנה, כי היכי דתתברך דביתהו

עולא אקלע לבי רב נחמן. כריך ריפתא, בריך ברכת מזונא, יהב ליה כסא דברכתא לרב נחמן. אמר ליה רב נחמן: לישדר מר כסא דברכתא לילתא. אמר ליה: הכי אמר ר' יוחנן: אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש, שנאמר: (דברים ז) "וברך פרי בטנד" - "פרי בטנה" לא נאמר, אלא "פרי בטנד"! תניא נמי הכי: ר' נתן אומר: מנין שאין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש? שנאמר: "וברך פרי בטנד" - "פרי בטנה" לא נאמר אלא "פרי בטנד". אדהכי, שמעה ילתא. קמה בזיהרא, ועלתה לבי חמרא, ותברא ארבע מאה דני דחמרא. אמר ליה רב נחמן: נשדר לה מר כסא אחרינא. שלח לה: "כל האי נבגא דברכתא היא!" שלחה ליה: "ממהדורי מילך, ומסמרטוטי כלמי!"

אמר ר' אסי: אין מסיחין על כוס של ברכה. ואמר רב אסי: אין מברכין על כוס של פורענות; מאי כוס של פורענות? אמר ר' נחמן בר יצחק: כוס שני! תניא נמי הכי: השותה כפלים לא יברך,

מחברת ברכות - ז

משום שנאמר: (עמוס ד) "הכון לקראת אלהיך ישראל", והאי לא מתקן

אמר ר' אבהו ואמרי לה: במתניתא תנא: האוכל ומהלך, מברך מעומד; וכשהוא אוכל מעומד, מברך מיושב; וכשהוא מיסב ואוכל, יושב ומברך #והלכתא: בכולהו יושב ומברך#